

**Návrh
znaku a vlajky**

pro obec

PŘESTAVLKY

autor:
Mgr. Jan Tejkal
HERALDICKÁ TVORBA, Zábělská 23/25, 713 00 Ostrava-Heřmanice
tel.602953832
e-pošta: j.tejkal@volny.cz

Tvorba nových obecních (městských) symbolů:

Podle platné právní úpravy mohou obce a města disponovat vlastními obecními (městskými) symboly, to znamená znakem a vlajkou (praporem). Pokud obec (městys, město) nemá historický, řádně udělený, či tzv. vydržený znak či vlajku, má právo požádat prostřednictvím Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky o udělení symbolu (resp. symbolů).

Při vytváření nových obecních symbolů je přitom nutno dbát především více či méně pevně stanovených zásad heraldické a vexilologické disciplíny a dále respektovat těsný významový vztah znaku a vlajky obce k lokalitě, jíž mají reprezentovat.

Existuje několik základních tématických okruhů, jimiž se tvorba nového znaku a vlajky může inspirovat. V první řadě se jedná o vytvoření tzv. mluvícího znamení, jehož předností je transparentnost a široká srozumitelnost symbolů, nebo o navázání na historické pečetní či razítkové symboly obce, které do značné míry stanoví obsah nových symbolů a jež je vhodné zejména proto, že zachovává kontinuitu původních předheraldických a nových heraldických a vexilologických symbolů obce.

Nelze-li adekvátně aplikovat princip mluvícího znamení, nebo není-li možno nalézt otisk pečeti či razítka, případně je-li pečetní obraz nevhodný - například vzhledem k jeho heraldicky neúnosné složitosti - k přepisu do znaku a vlajky obce, připadá v úvahu alternativní komplex námětových regionů - například symbolické vyjádření místního světce jakožto patrona obce, odkaz na význačné události nebo pověsti a mýty v dějinách obce, připomenutí erbovních motivů někdejších feudálních majitelů obce či příslušného panství, poukaz na specifické historické či současné řemeslné a jiné pracovní aktivity obyvatel obce, nebo vykreslení určitého relevantního přírodního motivu krajiny, do níž je obec zasazena, atd.atp..

Vlajka (prapor) obce nebo města by měla odpovídat podobě či symbolice obecního (městského) znaku.

Jednou z možností, jíž naplňují (a zejména v minulosti naplňovaly) především městské lokality a lokality s historickými právy města či městečka, je geometricky koncipovaná vlajka ve formě kombinace horizontálních či vertikálních pruhů a případně dalších geometrických obrazců, barevně odvozených z tinktur (tj. barev a kovů) znaku, doplněných fakultativně o některé relevantní znakové figury pro zdůraznění neopakovatelnosti každé vlajky.

Často - a zejména u lokalit bez městského statutu, kde vzniká vlajka současně se znakem – se přistupuje rovněž k tzv. opakování znaku, což znamená, že vlajka obce má stejnou či velmi podobnou figurální kompozici jako obecní znak.

Znak obce Přestavky:

Archivní průzkum nepotvrdil existenci vlastního obecního obrazového pečetního znamení obce Přestavky. Archivní fondy, u nichž lze očekávat případné užití pečeti obce, totiž shodně ukazují pouze otisky vrchnostenských pečetí panství Přestavky s vyobrazením hraběcího erbu Auerspergů.

Z uvedeného vyplývá, že pro tvorbu znaku obce nemáme k dispozici vhodný sfragistický podklad v podobě historického obrazového obecního pečetního znamení, jehož figurální námět by mohl být uplatněn v novém (heraldickém) znaku obce.

Pro tvorbu nového (heraldického) znaku obce to znamená nutnost využití alternativního postupu výběru vhodných znakových figur.

Jinými slovy: Neukazuje-li se jako možné heraldizovat staré předheraldické obrazové znamení obce, znak obce lze vytvořit prostřednictvím kombinace znakových figur vyjadřujících relevantní motivy z historie a geografie obce, nebo představujících tzv. mluvící znamení obce – to znamená symbol vyjadřující svým označením název obce.

O které znakové figury může konkrétně jít ?

1.Mluvící znamení:

O mluvícím znamení hovoříme v heraldice tehdy, odkazuje-li znaková figura na jméno nositele znaku. Mluvící znamení v obecním znaku může mít například stejný slovní základ se jménem obce, nebo může jít o figuru, která obecně symbolizuje název obce či vyjadřuje jeho skutečný původ. Mluvící znamení poukazuje na jméno obce buď přímo, nebo takříkajíc šifrovaně prostřednictvím heraldické metafor.

V případě obce Přestavky se přitom ukazuje jako možné vyjádřit název obce pomocí zajímavé starobylé heraldické figury vlčí udice, resp. háku vlčí udice.

Jméno obce je totiž odvozeno od „přestavlků“ ve významu lidí, kteří přestali vlků, neboli upustili od pronásledování a lovu vlků.

V Čechách existuje několik vsí téhož jména, které se zvykově vysvětluje v souvislosti s kolonizací dosud neobydlených území tak, že osadníci nejprve osídlený prostor zbavili vlků jakožto „hospodářských konkurentů“ a posléze s lovem přestali a začali rozvíjet tradiční zemědělskou produkci.

2.Figury připomínající skutečnost, že Přestavky byly v minulosti střediskem stejnojmenného panství s vlastní tvrzí a posléze zámek:

Jedná se především o figuru zubří hlavy (v počtu jedné či dvou) odvozenou z erbů dvou významných majitelů panství, Talacků z Ještetic a Auerspergů.

Talackové z Ještetic se do dějin vsi zapsali výstavbou renesanční tvrze v 16.století přestavěné posléze ve století následujícím na barokní zámek. Ve zlatém štítě erbu měli původně černou telecí hlavu s houžví v nozdrách, později označovanou jako

hlavu zubří (která se v české heraldice rozpoznává od jiných tuřích hlav právě podle houžve v nozdrách).

Auerspergové byli posledními majiteli panství před konstitucí obecního zřízení v polovině 19.století a jejich erb se objevuje na pečetích panství Přestavlky. Dominantní figurou původního erbu Auerspergů byl zubr s houžví v nozdrách, později označovaný jako tur.

Rohy na zubří hlavě připomínají rovněž klenot erbu Matěje z Přestavlk, který se uvádí v Atlase erbů a pečetí Augusta Sedláčka v souvislosti se vsí Přestavky v 15.století.

Panství Přestavlky patřilo v minulosti postupně i řadě dalších rodin, avšak zařazovat do znaku obce další figury by nebylo - s ohledem na zásadu o jednoduchosti znakové kompozice - příliš vhodné. Lze však uvažovat o heraldickém (tj. geometrickým dělením štítu konstituovaném) figurálním motivu cimbuřového řezu - například v podobě cimbuřové hlavy (tj. vodorovného pruhu u horního okraje štítu) či cimbuřového dělení vodorovného nebo šikmého – jenž vyjádří existenci opevněného sídla obecně.

3.Doplňkové figury odkazující na místní sakrální památky:

Jako významově doplňkové figury lze do návrhu znaku zahrnout obecnou (tj. z reality odvozenou a heraldicky adekvátně stylizovanou) figuru lilie (nebo případně motiv lilie v podobě heraldické figury klínu zakončeného polovinou lilie) připomínající kapli sv.Anny a figuru dvojice propletených hexagramů neboli Davidových hvězd odkazujících na historickou existenci židovského osídlení v obci a drobné místní památky tohoto období.

Barevné řešení návrhu znaku obce:

Při realizaci návrhu znaku lze postupovat tak, že se jednotlivé varianty návrhu znaku od sebe liší kromě kompozičního řešení také v barevném provedení.

Pokud jde o zvolení barev znaku v obecné rovině, existuje v heraldickém tvarosloví pravidlo o nemožnosti pokládání barvy na barvu a kovu na kov.

V klasické komunální heraldice českých zemí hovoříme o šesti základních tinkturách, k nimž posléze přibyly další doplňkové tinktury, kupříkladu tzv. přirozené barvy. Dvě z oněch základních tinktur jsou tzv. kovy - zlatá neboli žlutá a stříbrná neboli bílá, zatímco ostatní - červená, modrá, zelená a černá - patří do kategorie barev.

Je tedy možno volit buď kovový štít (resp. kovové pole štítu) a barevné figury, či opačně barevný štít (resp. barevné pole štítu) a figury kovové. V obou případech je přitom vhodné zachovat co nejmenší možný počet tinktur.

U návrhu znaku pro obec Přestavlky lze pak - při zachování popsaného pravidla – vyjít například z původních erbovních tinktur Talacků z Ještetic (černá a zlatá)

a Auerspergů (zlatá a červená). Lze však také uvažovat o zobrazení černé zubří hlavy na stříbrném podkladě, zejména při doplnění některé z dalších barev, například zelené symbolizující venkovskou krajinu, nebo modré připomínající polohu obce na pravém břehu potoka Ležáku. Nebo je také možné zubří hlavu zobrazit v kovu a tedy v barevném štítě - modrém či zeleném.

Blason neboli popis variant návrhu znaku obce:

Varianta 1:

„Ve zlatém štítě šikmo červená vlčí udice provázená nahoře černou zubří hlavou s červeným jazykem, dole černou lilií.“

Varianta 2:

„V zeleném štítě šikmo zlatá vlčí udice provázená nahoře stříbrnou zubří hlavou se zlatými rohy a houžví a červeným jazykem, dole stříbrnou lilií.“

Varianta 3:

„V modrém štítě šikmo zlatá vlčí udice provázená nahoře stříbrnou zubří hlavou se zlatými rohy a houžví a červeným jazykem, dole stříbrnou lilií.“

Varianta 4:

„Ve zlato-černě cimbuřově děleném štítě nahoře dvě zubří hlavy, dole lilie mezi dvěma vlčími udicemi, vše opačných barev.“

Varianta 5:

„Ve stříbrno-zeleně cimbuřově děleném štítě nahoře dvě černé zubří hlavy, dole lilie mezi dvěma vlčími udicemi, vše stříbrné.“

Varianta 6:

„Ve stříbrno-modře sníženě šikmo cimbuřově děleném štítě nahoře černá zubří hlava, dole stříbrná lilie.“

Varianta 7:

„Ve zlatém štítě pod cimbuřovou zvýšenou hlavou zubří hlava, obojí černé.“

Varianta 8:

„Ve stříbrném štítě pod cimbuřovou zvýšenou hlavou zubří hlava, obojí černé.“

Varianta 9:

„V černo-červeně polceném štítě pod cimbuřovou zvýšenou hlavou zubří hlava, obojí zlaté.“

Varianta 10:

„Ve zlato-červeně polceném štítě černo-zlatě polcená zubří hlava.“

Varianta 11:

„Ve stříbrném štítě černá zubří hlava pod zelenou hlavou s lilií mezi dvěma propletenými Davidovými hvězdami, vše stříbrné.“

Varianta 12:

„V zeleném štítě černá zubří hlava ve stříbrném klínu zakončeném polovinou přepásané lilie a provázeném po stranách dvěma stříbrnými propletenými Davidovými hvězdami.“

Varianta 13:

„V modrém štítě černá zubří hlava ve stříbrném klínu zakončeném polovinou přepásané lilie a provázeném po stranách dvěma stříbrnými propletenými Davidovými hvězdami.“

Vlajka obce Přestavky:

Při tvorbě návrhu obecní vlajky platí, že námět nebo podoba vlajky musí korespondovat s figurálním obsahem či podobou návrhu znaku. Tuto zásadu lze realizovat ve třech základních intencích:

I-Přistoupením k tzv. opakování znaku (ať již k tzv. doslovnému či tzv.částečnému opakování znaku), což znamená, že se v listu vlajky objeví zcela totožné figury ve stejné či obdobné kompozici jako ve znakovém štítu.

II-Zjednodušením znakových figur do geometrické kombinace pruhů s totožnými barvami.

III-Vzhledem ke konkrétnímu případu vyváženou kombinací postupů I. a II..

V případě návrhu vlajky pro obec Přestavky se přitom ukazuje jako vhodné postupovat takto:

-varianty 1-3 = doslovné opakování znakové figurální kompozice doplněné o dva krajní svislé pruhy v barvách znakových figur,

-varianty 4-5 = kombinace doslovného opakování horního znakového pole s geometrizací dolního znakového pole a figur v něm přítomných do podoby vodorovných pruhů adekvátní barevnosti,

-varianta 6 = kombinace doslovného opakování obecných znakových figur (zubří hlava, lilie) se zjednodušeným převedením heraldské znakové figury (cimbuřové dělení štítu),

-varianty 7-10 = doslovné opakování znakové figurální kompozice,

-varianta 11 = kombinace opakování figury zubří hlavy s geometrizací figury

(heraldské) hlavy štítu s lilií a hvězdami do podoby kombinace svislých pruhů odpovídající barevnosti,

-varianty 12-13 = kombinace doslovného opakování figury zubří hlavy a zjednodušeného opakování figury klínu s eliminací doplňkových figur hvězd.

Popis variant návrhu vlajky obce:

Varianta 1:

„List tvoří tři svislé pruhy, černý, žlutý a červený, v poměru 1:3:1. Ve žlutém pruhu šikmo červená vlčí udice provázená nahoře černou zubří hlavou s červeným jazykem, dole černou lilií. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 2:

„List tvoří tři svislé pruhy, žlutý, zelený a bílý, v poměru 1:3:1. V zeleném pruhu šikmo žlutá vlčí udice provázená nahoře bílou zubří hlavou se žlutými rohy a houžví a červeným jazykem, dole bílou lilií. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 3:

„List tvoří tři svislé pruhy, žlutý, modrý a bílý, v poměru 1:3:1. V modrém pruhu šikmo žlutá vlčí udice provázená nahoře bílou zubří hlavou se žlutými rohy a houžví a červeným jazykem, dole bílou lilií. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 4:

„List tvoří sedm vodorovných pruhů, střídavě žlutých a černých, v poměru 10:1:1:1:1:1:1. V horním pruhu vedle sebe dvě černé zubří hlavy. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 5:

„List tvoří sedm vodorovných pruhů, střídavě bílých a zelených, v poměru 10:1:1:1:1:1:1. V horním pruhu vedle sebe dvě černé zubří hlavy. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 6:

„Bílý list s modrým pravoúhlým trojúhelníkem s odvěsnou na vlajícím okraji a sedmi dvanáctinách dolního okraje. V listu černá zubří hlava. V trojúhelníku bílá lilie. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 7:

„List tvoří dva vodorovné pruhy, černý a žlutý, v poměru 3:7. Ve žlutém pruhu se čtyřmi obdélníkovými zuby sahajícími do jedné pětiny šířky listu a třemi stejně širokými mezerami černá zubří hlava. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 8:

„List tvoří dva vodorovné pruhy, černý a bílý, v poměru 3:7. V bílém pruhu se čtyřmi obdélníkovými zuby sahajícími do jedné pětiny šířky listu a třemi stejně širokými mezerami černá zubří hlava. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 9:

„List tvoří dva vodorovné pruhy, horní žlutý a dolní tvořený černou žerďovou a červenou vlající částí, v poměru 1:4. V dolním pruhu se čtyřmi obdélníkovými zuby sahajícími do jedné desetiny šířky listu a třemi stejně širokými mezerami žlutá zubří hlava. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 10:

„List tvoří žlutá žerďová a červená vlající část s černo-žlutě svíslé dělenou zubří hlavou. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 11:

„List tvoří tři svíslé pruhy, zelený, bílý a zelený, v poměru 1:3:1. V bílém pruhu černá zubří hlava. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 12:

„Zelený list s černou zubří hlavou v bílém klínu vycházejícím z horního okraje s vrcholem na dolním okraji. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Varianta 13:

„Modrý list s černou zubří hlavou v bílém klínu vycházejícím z horního okraje s vrcholem na dolním okraji. Poměr šířky k délce je 2:3.“

Vyjádření člena Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky:

K variantám návrhu znaku a vlajky obce je přiloženo vyjádření PhDr. Karla Müllera, ředitele Zemského archivu v Opavě, člena Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a garanta správnosti návrhů.

Z tohoto vyjádření vyplývá, že všechny varianty návrhu vycházejí z obecných zásad heraldické a vexilologické tvorby a mohou být tedy předloženy Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky s žádostí o schválení a doporučení Předsedovi PS P ČR znak a vlajku obci udělit.

PhDr. Karel Müller ve svém vyjádření uvádí následující:

„Všechny návrhy zpracované mgr. Janem Tejkalem odpovídají zásadám heraldické a vexilologické tvorby a mohou být předloženy podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny P ČR k projednání.“

Vzhledem k absenci historické obecní pečetní symboliky autor akcentoval erbovní znamení zubří hlavy, které jde vztáhnout ke dvěma významným feudálním držitelům obce – Talackům z Ještětic a Auerspergům.

Současně je název obce vhodně připomenut heraldickou figurou vlčí udice, ostatní, variantně využitá znamení vyjadřují zdejší kapli sv. Anny i kdysi početnou židovskou komunitu.

S ohledem na název obce jednoznačně upřednostňuji jednoduché a výstižné varianty č. 1-3, naopak příliš nedoporučuji návrhy s dominující zubří hlavou, která je dnes již charakteristická pro četné obce na bývalých pernštejnských panstvích.“

Osobní pohled autora upřednostňuje rovněž varianty 1 až 3 s výrazným mluvícím znamením (a z těchto variant pak barevně variantu 1 korespondující s erbovními tinkturami Talacků z Ještětic a Auerspergů).

Záleží ovšem především na zástupcích obce, kterou z předložených variant zvolí. Podmínkou je heraldická a vexilologická správnost, kterou - jak dokládá přiložené vyjádření - splňují všechny předložené varianty návrhu.

Obecné poznámky k zásadám heraldické tvorby:

V současné právní terminologii figuruje jako primární pojem „vlajka“. Ve vexilologické terminologii se pak hovoří o vlajce, nebo o praporu dle způsobu užití. V rámci tohoto textu užíváme právně závazný pojem „vlajka“.

Poměr stran (šířky a délky) listu vlajky je dle metodického pokynu Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky shodný s poměrem stran státní vlajky České republiky – tj. 2:3.

Pojmy „zlatá“ a „stříbrná“ (tinktura) u znaku nahrazují u vlajky pojmy „žlutá“ a „bílá“ (barva).

V heraldice se pravá a levá strana popisují z pohledu štítonoše. Z pohledu pozorovatele je tedy heraldicky pravá strana vlevo a heraldicky levá strana vpravo.

U heraldických tinktur – to znamená barev a kovů – se neudávají odstíny. Při konkrétním zobrazení platí obecné pravidlo o vhodnosti tmavších a sytějších odstínů. Odstíny ve výtvarném řešení návrhu symbolů obce proto nejsou zcela závazné a lze je upravovat.

Heraldika počítá s vysokou mírou stylizace zobrazených znakových figur. Figura by měla být jednoznačně rozpoznatelná, což ovšem neznámá, že má být zobrazena realisticky – může být například proporčně upravená tak, aby co nejvíce vyplňovala prostor znakového štítu, nebo mohou být její jednotlivé komponenty zobrazeny v upravených proporcích v závislosti na celkové kompozici znaku.

Primární je v heraldice blason neboli slovní popis a sekundární kresebná podoba neboli vizualizace blasonu, což znamená, že stejný znak může mít několik výtvarných podob (i současně užívaných).

dne 11.2.2013, Mgr. Jan Tejkal

Přílohy:

- 1. Výtvarná realizace variant návrhu znaku a vlajky obce Přestavky*
- 2. Reprodukce archivních a knihovních podkladů*
- 3. Kladné vyjádření člena expertní skupiny Podvýboru pro heraldiku a vexilologii Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*